

Aškerčeve nagrade in priznanja za posebne dosežke v arhivistiki

Po večletnih prizadevanjih je letos društvu le uspelo realizirati podelitev Aškerčeve nagrade in Aškerčevega priznanja. Za ta projekt si je prizadevalo že več izvršnih odborov, največja težava pa je bila pridobitev denarja. Letos nam je v ta namen Ministrstvo za kulturo odobrilo milijon tolarjev, na podlagi tega pa sta bila razpisana ena nagrada in eno priznanje. Slovesna podelitev je bila 23. 10. 2002 v prostorih Mestne občine Ljubljana, nagrajenca pa sta bila dr. Jože Žontar, ki je prejel Aškerčevo nagrado za življenjsko delo na področju arhivistike, in Peter Ribnikar, ki je za objavo arhivskih virov prejel Aškerčevo priznanje. V prihodnje je predvideno bienalno podeljevanje nagrad in priznanj.

Spletna stran

Na spletni strani društva <http://www.arhivsko-drustvo.si> je mogoče dobiti osnovne informacije o delu društva, objavljeni so zapisniki izvršnega odbora in tekoča obvestila, predstavljene so naše publikacije, kmalu pa bodo v elektronski obliki dostopne tudi zadnje številke Virov.

Aleksandra Pavšič Milost

Poročilo Komisije za podeljevanje Aškerčevih nagrad in Aškerčevih priznanj v letu 2002

Člani Arhivskega društva Slovenije (ADS) so na volilnem občnem zboru ADS, ki je potekal 20. marca 2002, na predlog Izvršnega odbora (IO ADS) izvolili nove člane Komisije za podeljevanje Aškerčevih nagrad in Aškerčevih priznanj (Nada Čibej – predsednica, Vladimir Kološa, Janez Kopač, Milko Mikola in Emica Ogrizek). Glede na to da je delo komisije pogojeno z odobritvijo sredstev za nagrade in priznanja od Ministrstva za kulturo,¹ smo imeli prvo sejo 8. maja 2002. Na njej smo razpravljali o načinu dela komisije ter sklenili, da v čim krajšem roku pripravimo kriterije za podeljevanje nagrad in priznanj. Kriteriji, ki so podlaga za izbiranje med predlaganimi kandidati, se morajo opirati na 19. in 20. člen Pravil Arhivskega društva Slovenije in na Pravilnik o podeljevanju Aškerčevih nagrad in Aškerčevih priznanj za posebne dosežke v arhivistiki. Ko smo člani komisije na svoji seji z dne 26. 6. 2002 preučili omejena pravilnika, smo svoje predloge in stališča uskladili in sprejeli te kriterije:

¹ Ministrstvo je leta 2002 odobrilo finančna sredstva v višini 1.000.000 SIT (Zapisnik 1. seje IO ADS, 24. 4. 2002), ki so pokrila eno Aškerčevo nagrado, eno Aškerčevo priznanje ter stroške za oblikovanje in tisk diplom. Nagrade in priznanja se bodo podeljevala vsaki dve leti.

Aškerčeve nagrade in Aškerčeva priznanja so najvišja strokovna priznanja v Republiki Sloveniji, ki se podeljujejo za delo in dosežke v arhivistiki na podlagi javnega razpisa.

Podeljujejo se ena nagrada in dve priznanji. V primeru, da se nagrada ali priznanje podeli instituciji, je dobitnik celotna institucija.

Aškerčeva nagrada se podeljuje za:

- izjemne prispevke k razvoju slovenske arhivistike na področju varovanja in ohranjanja arhivske dediščine ter posredovanja le-te javnosti, strokovnega izobraževanja in arhivske zakonodaje (če je kandidat s svojim strokovnim delom ustvaril nove in boljše pogoje za varovanje arhivske dediščine in izvajanje materialnega varstva oziroma posredovanje le-te javnosti, uveljavljanje svetovnih arhivističnih smernic v domači praksi in slovenske arhivistike v mednarodnem merilu, doprinos k strokovni literaturi za izobraževanje mladih kadrov);

- izjemne dosežke na mednarodnem arhivskem področju;

- življenjsko delo.

Aškerčevo nagrado za izjemne prispevke k razvoju slovenske arhivistike ter izjemne dosežke na mednarodnem arhivskem področju lahko prejmejo posameznik, skupina, arhiv ali katera druga ustanova.

Aškerčevo nagrado za življenjsko delo lahko prejme posameznik. Kandidat mora izpolnjevati prva dva gornja pogoja in mora najmanj dvajset let aktivno delovati v arhivski stroki.

Aškerčevo priznanje se podeljuje za:

- odmevne prispevke k razvoju slovenske arhivistike na področju varovanja arhivske dediščine, strokovnega izobraževanja, izdelave arhivističnih pripomočkov za uporabo arhivskega gradiva in arhivističnih priročnikov ter arhivske zakonodaje v tekočem obdobju (če je kandidat s svojim strokovnim delom v krajšem času dosegel pomembne rezultate doma ali v tujini in le-te posredoval javnosti);

- prispevek k popularizaciji arhivov in arhivske dejavnosti.

Aškerčeva priznanja lahko prejmejo posamezniki, skupina, arhiv ali katera druga ustanova.

Priznanja se podeljujejo za enega ali več pomembnih dosežkov. Prednost pri izbiri ima kandidat, ki izpolnjuje več kriterijev.

Predlagane kriterije je IO ADS potrdil in so objavljeni tudi na spletni strani ADS (<http://www.arhivsko-drustvo.si>).

Ker je v pravilniku zapisano, da se nagrade in priznanja podeljujejo ob dnevu arhivov (20. oktober), smo na isti seji pripravili tudi predlog o obliki in vsebini javnega razpisa. Javni razpis za zbiranje predlogov za podelitev Aškerčeve nagrade in Aškerčevega priznanja je bil objavljen 14. avgusta 2002 v časniku Dnevnik, na spletni strani društva in oglasnih deskah v arhivih. Predloge smo zbirali do 13. septembra 2002. Komisija je na svoji tretji seji, 18. septembra 2002, pregledala prispelle prijave. Ugotovili smo, da je v razpisnem roku – do 13. 9. 2002 – prišlo na sedež ADS sedem zapečatenih ovojnic. Po odprtju je bilo ugotovljeno, da je v sedmih ovojnicah pet predlogov za

Govor predsednice Arhivskega društva Slovenije na 1. podelitvi Aškerčevih nagrad v veliki sejni dvorani ljubljanskega Magistrata

Aškerčevo nagrado in pet predlogov za Aškerčevo priznanje. Za Aškerčevo nagrado sta bila predlagana dva posameznika – prof. dr. Jože Žontar (štirikrat) in dr. France Štukl (enkrat), za Aškerčevo priznanje pa trije posameniki – msgr. Franc Kralj (dvakrat), Peter Ribnikar (enkrat), mag. Aleksander Žižek (enkrat), in ena ustanova – Zgodovinski arhiv Ptuj (enkrat).

Nato smo člani komisije temeljito razpravljali o vseh utemeljitvah, jih primerjali z razpisnimi kriteriji in medsebojno pretehtali.

Glede kandidatov za Aškerčevo nagrado je bila komisija že v začetku razprave enotnega mnenja in je soglasno sklenila:

Aškerčevo nagrado se podeli prof. dr. Jožetu Žontarju – za življenjsko delo.

Glede kandidatov za Aškerčevo priznanje je komisija po daljšem usklajevanju mnenj, razpravi, tehtanju in primerjavah končno soglasno sklenila:

Aškerčevo priznanje se podeli gospodu Petru Ribnikarju – za objavo arhivskih virov.

Obe utemeljivi sta objavljeni na koncu poročila.

Svoje odločitve smo posredovali IO ADS; ta je o tem razpravljala na seji 1. oktobra 2002. Dokaz, da smo zelo resno in odgovorno zastavili nalogo, je tudi polemična razprava na seji IO. Kot predsednica komisije sem bila pozvana, da zelo tehtno in natančno predstavim naše odločitve in utemeljitve. Vprašanj je bilo veliko in vsa so zahtevala jasne odgovore. Na koncu je IO ADS potrdil oba sklepa komisije, hkrati pa ugotovil, da je na podlagi tokratnih izkušenj treba dodelati in izpopolniti kriterije. Zavoljo bolj kakovostnega dela bi morali sprejeti Poslovnik o delu Komisije za podeljevanje Aškerčevih nagrad in Aškerčevih priznanj, ki bi urejal način delovanja komisije, pravice in

dolžnosti komisije, izpopolnjene kriterije za dodelitev nagrad in priznanj, vsebino in čas trajanja javnega razpisa ter slovesno podelitev nagrad in priznanj. Po izkušnjah, ki smo jih pridobili s prvo podelitvijo, bi lahko poslovnik pripravili in dali potrditi naslednjemu občnemu zboru.

Letošnja, prva slavnostna podelitev Aškerčeve nagrade in Aškerčevega priznanja, je potekala 23. oktobra 2002 v veliki sejni dvorani Mestne občine Ljubljana. Svečanosti se je udeležilo približno sedemdeset sodelavcev iz vseh arhivov in gostov. Po uvodni glasbeni točki godalnega kvarteta Glasbenega ateljeja Tartini iz Ljubljane je navzoče pozdravila predsednica Arhivskega društva Slovenije Aleksandra Pavšič Milost. V nadaljevanju sta imela pozdravna govora predstavnik Ministrstva za kulturo, državni sekretar gospod Ciril Baškovič, in županja Mestne občine Ljubljana gospa Viktorija Potočnik. Slavnostni govornik prof. dr. Vasilij Melik nam je orisal razvoj arhivske stroke. Govor prof. dr. Vasilija Melika je objavljen na koncu poročila.

Sledila je podelitev nagrade in priznanja letošnjima izbrancema, potem pa še prijateljski klepet, čestitke in prvi vtisi.

Pa smo. Zaživel je tisto, za kar so se člani društva, vodilni, pa tudi drugi zaposleni v arhivih prizadevali že leta prej. Zdaj smo mi vsi odgovorni, da te nagrade in priznanja zelo resno umestimo v arhivsko okolje.

To je odgovorno delo, kar pomeni, da moramo tudi predloge sestaviti resno, z vsemi podatki, ki jih komisija zahteva – utemeljivijo, bibliografijo, dodatnimi obrazložitvami, dokumentacijo in drugim. Priloge so lahko tudi fotokopije že objavljenih podatkov. Člani komisije smo prepričani, da vam to delo ne bo v nad-

Dr. France Štukl v pogovoru s sodelavkama na podelitvi Aškerševih nagrad

logo, temveč v čast, in da ne bo povzročalo vsem znane "fovšarije", ampak zavest, da se delo arhivista ceni in da je tudi nagrajeno. Navsezadnje, lahko boste že prihodnjč prav vi nagrajeni za svoje delo.

Zato pozivam vse, da pripravite svoje predloge. Časa za to imate dve leti.

Nada Čibej

Slavnostni govor akademika profesorja dr. Vasilija Melika

Arhivi in arhivsko gradivo imajo za seboj več tisoč let dolgo preteklost, arhivistika pa je vsaj po svojem imenu zelo mlada znanost. Po malem Robertu, znanem slovarju francoskega jezika, je francoska beseda archives (arhivi) iz 15. stoletja, beseda arhivistika pa je iz 20. stoletja in je starejši leksikoni ne poznajo.

Arhivsko gradivo je v starih časih dostikrat povezano z željo vladarjev, da ostane za njimi živ spomin njihove dejavnosti, pa tudi s prizadevanjem njihovih najbolj pismenih in zavestnih državljanov, da ostanejo zapisane njihove pravice, pogodbe in dogovori.

Arhivi so torej že stare ustanove, ki so jih imeli vladarji, stanovi in mesta, znanstveniki pa so se začeli z njimi ukvarjati šele v 18., zlasti pa v 19. stoletju. V prvi dobi zanimanja za arhivsko gradivo so bile v središču pozornosti srednjeveške listine in poglavitna vprašanja so bila, ali so listine pristne ali ponarejene. Kaj torej zagotovo sodi v vire, kaj pa so ponaredki in falzifikati, ki jim je dostikrat tudi uspelo pridobiti

sloves resničnih dokumentov in so jih kot nepristne razkrili šele zelo pozno. Ob razpravljanih o listinah in pristnosti so se razvile raziskave o pisavah, razvoju in značilnostih pisav posameznih obdobij, o jeziku listin in njihovih značilnostih. Prvi arhivski šoli v Münchnu in Parizu, obe iz leta 1821, sta imeli bogat učni program: zgodovino, paleografijo, diplomatiko, kronologijo, grboslovje, pravo, upravno zgodovino in drugo.

Prva pozornost je torej veljala srednjemu veku. Franc Šumi v Ljubljani ni bil samo oče bonbonov in slaščic, za kar je bil izučen, ampak je bil v osemdesetih letih 19. stoletja tudi pisec oziroma izdajatelj Knjige listin in regest kranjske vojvodine (Urkunden- und Regestenbuch des Herzogtums Krain) ter Arhiva za domoznanstvo (Archiv für Heimatkunde).

Znamenito Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku je zajelo čas do leta 1246 in je v letih 1902-1928 izšlo v petih zvezkih. Franc Kos, gimnazijski profesor v Gorici, si je delo zamislil in ga vodil vse do svoje smrti.

Gradivo navaja vse vire, pri vsakem pa razglablja o tem, ali je vir pristen ali ni, v čem je njegova vrednost, v čem pa ne. Od sodobnih tovrstnih del, teh ni malo, naj posebej omenim historične topografije in raziskovanja virov o slovenskih krajih iz preteklosti v tujih arhivih.

Današnji časi so drugačni za obe strani, za že ustvarjene vire in za ustvarjalce novih virov. Poleg nekdanjih rokopisov so nastajali strojepisi, fotografije, filmi in še mnogo drugega. Nove razmnoževalne tehnike so ob sodobni administraciji ustvarile ogromne količine papirja in ob tem nova vprašanja, kaj naj ohranimo, kaj naj odberemo, kako naj odbiramo, vrednotimo in urejamo. Uvajamo tudi sodobno računalniško tehnologijo.